

KİTABXANAŞÜNASLIQ BÖLMƏSİ

KİTABXANAŞÜNASLIQ BİLİKLƏR KOMPLEKSİNDƏ

Elçin Əhmədov

*BDU, Kitabxanaşünaslıq kafedrasının müdiri,
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent*

Elmi dəyərlərin mənşə və funksiyalaşma qaydalarına görə bilik əsl həqiqətin dinamikasını əks etdirən sosial fenomendir. Bilik – təcrübə və idrakın fəaliyyəti nəticəsində ayrıca subyekt kimi və ya peşəkarlıqla birlikdə təzahür edir. Biliyin mənsubolma uyğunluğu individual və kollektiv faktorların sosial təcrübəsində meydana çıxan müxtəlif motivlərlə, maraqlarla, tələbat və dəyərlərlə meydana gəlir.

Əgər ilkin mərhələdə alınan bilik yalnız kitabxana fəaliyyətindən ibarətdirsə, sonrakı mərhələ eksperiment və analizlərdən ibarət olur. Bu da öz növbəsində daha mürəkkəb bilik sxemlərini tərtib etməyə, nizam-intizamı qaydaya salaraq onun empirik səviyyəsinin aydınlaşmasına imkan verir.

İxtisaslaşdırılmış sahədə kitabxana biliklərinin differensiyası, kitabxana reallığına dair yeni biliklərin dərinləşməsi müasir kitabxanaşünaslıqda elmi biliklərin formalaşmasına gətirib çıxarır.

Beləliklə, kitabxanaşünaslıq biliklərinin xarakteristikasının mahiyyətini elmsünaslıq baxımından aydınlaşdıraraq. Ümumiyyətlə, kitabxanaşünaslıqda elmi biliklər üçün nə xarakterikdir? Bir neçə prinsiplə məqamlar mövcuddur.

Nəticələrin məntiqi yekunu və kitabxana biliklərinin nəzəri formada qurulmasına cəhd etmək, təcrübə fəaliyyətin sonunda metodoloji interpretasiya;

Keçmiş nailiyyətlərin “sosial yaddaş” adlanan xüsusi formada konsentrasiya və elmi intizamının inkişaf qanunları kitabxanaşünaslıq biliklərinin bazası əsasında dərinlən öyrənilməsi;

İdrak formalarından birgə istifadə - kateqoriyalar, prinsiplər, “dü-

şüncə tərzii” anlayışının birləşdirədiyi aydınlaşdırıcı sxem;

Qəbuldan sonra uyğun parađiqmanın işlənməsi və konkret düşüncə tərzii olan kitabxana elmi fəaliyyətinin təsdiqi.

Elmşünaslarla razılaşmaq lazımdır ki, parađiqmaların ən geniş təzahür forması fundamental nəzəriyyədir ki, elmi tədqiqat işlərində bir neçə rasiional tiplər yaradır.

Kitabxanaşünaslıq sahəsində elmi tədqiqatların metodologiyasının müasir vəziyyətini analiz edərək, deyə bilərik ki, bu inkişaf etmiş bir sahədir. Bunun səbəbi odur ki, son 20 ildə kitabxana tədqiqatları təkcə kitabxanaşünasların məhdud çərçivədə elmi maraqlarından ibarət olmayıb, zəruri təcrübə atributuna çevrilmişdir.

Beləliklə, müasir kitabxanaşünaslıq biliklərinin intensiv inkişaf prosesləri onun institusional strukturunun sərhədlərini keçir. Bizim nöqtəyi-nəzərimizcə kitabxanaşünaslıqda humanitar biliklər sahəsində institusional strukturun sərhədləri, dəqiq və təbiət elmlərinə nisbətən daha asan dəyişir.

Kitabxanaşünaslığın bir elm kimi qanunauyğun inkişafı, evolyusiyaya mərhələlərinin keyfiyyətli addımlarla bir-birini əvəz etməsi, onun elmi məzmunu və elmi dəyərlərinin inqilabi dəyişikliyi ilə xarakterizə edilir. Bu dəyərlərin məzmunu idrakin konkret təcrübə gedişində formalaşır.

Azərbaycan milli kitabxanaşünaslıq elminin banisi, Əməkdar elm xadimi professor Abuzər Xələfov elmi tədqiqatlarında qeyd edirdi ki, geniş əhatəli fəlsəfi biliklərin içərisində idrak nəzəriyyəsi kitabxanaşünaslıq elmi üçün böyük metodoloji əhəmiyyətə malikdir.

Beləliklə, kitabxanaşünaslıq biliklərinin qurulmasına cəhd, peşəkar fəaliyyətdə idrakin eksperimental-analitik mərhələsində kitabxanaşünaslıq biliklərinin nəzəri forması və nəticələrin məntiqi sübutu – doğruluq sübut etmə, rasiional biliklər kimi elmi dəyərlərin məzmunu ilə üst-üstə düşür. Adı çəkilən elmi dəyərlər kitabxana mütəxəssislərinin düşüncə tərzii və onunla üst-üstə düşən bilikləri əhatə edir.

Azərbaycan milli kitabxanaşünaslığının banisi, Əməkdar elm xadimi, professor Abuzər Xələfov qeyd edirdi ki, sosial təsisatların mövcudluğu, onların rolu, vəzifələri haqqında antropoloqlar, sosioloqlar və filosoflar ciddi elmi araşdırmalar aparmış, cəmiyyətdə onların yerini, əhəmiyyət və vəzifələrini müəyyənləşdirən elmi anlayışlar yaratmışdır.